

**DODATAK SA SIMPOZIJUMA
„ŽIVOT I DJELO VOJISLAVA P. NIKČEVIĆA“**

- POZDRAVNE RIJEČI**
- PROMOCIJA IZDANJA ICJJ**

Međunarodni naučni simpozijum *Život i djelo akademika Vojislava P. Nikčevića* održan je u organizaciji Instituta za crnogorski jezik i jezikoslovlje „Vojislav P. Nikčević“ na Cetinju, u hotelu „Grand“, 25. i 26. oktobra 2008. godine.

Organizacijski odbor Simpozijuma činili su: Adnan Čirgić, Tomo Kusovac, Žarko Minić, Vukić Pulević i Stevo Vučinić, a Redakcijski odbor: Przemysław Brom, Adnan Čirgić, Žarko L. Đurović, Josip Silić, Aleksandra Nikčević-Batrićević, Milorad Nikčević, Aleksandar Radoman, Svenka Savić i Ljudmila Vasiljeva.

Simpozijum su pozdravili predstavnici brojnih institucija: vladika Mihailo, u ime Crnogorske pravoslavne crkve; Branko Banjević, u ime Matice crnogorske; akademik Božo Nikolić, u ime Dukljanske akademije nauka i umjetnosti; akademik Radoslav Rotković, u ime Crnogorskoga PEN centra; Milo Janković, u ime prijestonice Cetinje; Milorad Nikčević, u ime porodice akademika Vojislava P. Nikčevića; mr sc. Ernest Fišer, u ime Hrvatsko-crnogorskoga društva prijateljstva „Croatica-Montenegrina“; dr Vasilije Đuranović, u ime Crnogorske nacionalne manjine Osječko-baranjske županije; Ranko Perović, u ime udruženja „Korijeni“; Željko Radulović, u ime studenata Studijskoga programa za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti; a pozdravno pismo poslali su akademik Stjepan Babić i prof. dr Ana Pintarić u ime Filozofskoga fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Uvodnu riječ u ime Instituta za crnogorski jezik i jezikoslovlje „Vojislav P. Nikčević“ dao je dr Adnan Čirgić, a Završna riječ u ime organizatora Simpozijuma pripala je prof. dr Josipu Siliću, počasnome članu Instituta.

Nakon završetka rada Simpozijuma, udruženje „Korijeni“ podnijelo je (3. XI 2008) zahtjev *Savjetu za davanje prijedloga naziva naselja, ulica i trgova Skupštine prijestonice Cetinje* da se jedna od ulica u Prijestonici nazove po imenu utemeljivača nauke o crnogorskome jeziku – akademika Vojislava P. Nikčevića.

Redakcija

Adnan ČIRGIĆ (Podgorica)

Institut za crnogorski jezik i jezikoslovlje „Vojislav P. Nikčević“

UVODNA RIJEČ

Dame i gospodo, poštovani učesnici Skupa,

Imam posebnu čast i zadovoljstvo da otvorim Međunarodni naučni simpozijum *Život i djelo akademika Vojislava P. Nikčevića*. Svima vam je dobro poznat životni i naučni put akademika Nikčevića, koji je još davne 1968. godine započeo borbu za crnogorski jezik, a djelom koje je iza sebe ostavio – s pravom stekao ime utemeljivača montenegristike.

U uslovima koje će generacije što dolaze teško moći i da zamisle, Nikčević je stvorio kapitalna svoja djela: prije svega, dvotomnu istoriju crnogorskoga jezika u izdanju Matice crnogorske (1993. & 1997), zatim *Pravopis crnogorskoga jezika* u izdanju Crnogorskoga PEN centra (1997) i *Gramatiku crnogorskoga jezika* u izdanju Dukljanske akademije nauka i umjetnosti (2001). No, o tome će, vjerujem, više riječi biti tokom samoga Simpozijuma. Ja ću ovđe pomenuti još jednu njegovu zaslugu, a riječ je o osnivanju *Instituta za crnogorski jezik i jezikoslovlje*, koji je poslije njegove smrti po njemu i nazvan. Za izuzetno kratko vrijeme, od 2004. godine, Institut je postigao značajne rezultate. Pomenimo samo izdavačku djelatnost: do sad je u njemu objavljeno 15 knjiga (mahom monografskih publikacija) i 4 zbornika radova s naučnih skupova, a ove je godine pokrenut časopis za jezikoslovna, književna i kulturna pitanja *Lingua Montenegrina*, će se u okviru trećeg broja (dva su već objavljena) štampati i referati s ovoga naučnoga simpozijuma. Za nešto više od 3 godine akademik Nikčević je u Institutu za crnogorski jezik i jezikoslovlje organizovao 4 međunarodna naučna simpozijuma. Budući da je ovo prvi simpozijum koji Institut organizuje poslije njegove smrti, bilo je sasvim prirodno da bude njemu posvećen.

Nije lako pokrenuti međunarodni simpozijum ako se organizator nalazi u više nego skromnom finansijskom položaju, kakav je položaj ovoga Instituta. No, zahvaljujući interesovanju, pomoći i pregalaštvu prijatelja, organizatori su ipak uspjeli obezbijediti uslove za održavanje ovoga skupa. Stoga imam posebnu čast i zadovoljstvo da pozdravim prijatelja našega

Instituta, gospodina Toma Kusovca, i zahvalim mu jer se bez njegove pomoći u pribavljanju finansijskih sredstava ovaj simpozijum ne bi mogao održati. Zahvaljujući njegovome nastojanju, mogao je biti realizovan i ovaj i prethodna četiri simpozijuma, kao i najveći dio ostalih aktivnosti Instituta.

Zahvaljujemo i na razumijevanju sponzora čija će imena biti posebno štampana u zborniku. Bez njihove pomoći, organizacija ovoga skupa bila bi nemoguća. Zahvaljujem članovima Redakcijskoga i Organizacijskoga odbora, a posebno prof. dr Josipu Siliću, dugogodišnjem prijatelju akademika Nikčevića, poznatome po podršci i afirmaciji crnogorskoga jezika. Njegovo je ime bilo zaštitni znak na kapitalnim djelima akademika Nikčevića. Takođe, ističem zahvalnost prof. dr Svenki Savić, čija je pojava kuriozitet u srpskoj lingvistici jer od početka inokosno podržava postojanje crnogorskoga jezika. Na kraju, zahvaljujem svima koji su se odazvali našem pozivu za učešće na simpozijumu, ujedno žaleći što jedan dio prijavljenih referenata usljed neodložnih obaveza ne može biti ovđe s nama. No, njihovi će radovi svakako biti štampani u zborniku. Pored toga, žao nam je što jedan dio prijatelja akademika Nikčevića zbog tereta godina i bolesti nije mogao prijaviti referat za ovaj skup.

Ovaj je naučni simpozijum sazvan da se osvijetli djelo akademika Vojislava Nikčevića, ali i šire – pruži doprinos montenegristici. S obzirom na memorijalni karakter skupa, jasno je zašto organizatori nijesu pozvali nikoga od brojnih oponenta akademika Nikčevića, ostavljajući to za neku narednu priliku. Radovi s ovoga skupa biće ujedno i literatura u nastajanju monografije o njegovu naučnom radu. Zahvaljujem svim gostima i učesnicima na prisustvu i, ubijeđen u kvalitet referata koje ćemo u ova dva dana imati priliku da čujemo, proglašavam početak rada Međunarodnoga naučnog simpozijuma *Život i djelo akademika Vojislava P. Nikčevića*.

POZDRAVNE RIJEČI

Vladika MIHAILO (Cetinje)

poglavar Crnogorske pravoslavne crkve

Poštovani učesnici, cijenjeni prijatelji i dragi gosti,

Izuzetna mi je čast i zadovoljstvo da pozdravim Vaš naučni skup i sve vas, kao i članove Organizacijskog odbora koji su mi ukazali poštovanje da prisustvujem ovome naučnome događaju i da na njemu progovorim pozdravno slovo.

Dužnost mi nalaže da posebne pozdrave uputim našijem visokim gostima iz inostranstva, uvaženijem naučnim zvanicama koji, kao i uvijek do sada, daju nemjerljiv doprinos imenu i postojanju, časti i slavi crnogorskog jezika i montenegristike kao nauke.

Posebno hvala našijem gostima i prijateljima iz Hrvatske, Ukrajine, Poljske, Bosne i Hercegovine, Njemačke i drugih zemalja koji misionare na naučnome polju, a danas su ovđe da odaju počast utemeljivaču i savremenome reformatoru crnogorskoga jezika, izuzetnome naučniku Vojislavu Nikčeviću, kojega se svi sa ponosom i pijetetom šććamo.

Naša crkva kao i teološka misao uopšte tumači crnogorski jezik i jezik uopšte Božjim djelom, produktom Božje Promisli. Bog je stvorio i čovjeka i jezik. Jezik je stvorio i dao ljudima kao formu vječnosti. U jeziku se ogleda besmrtnost Božje volje. Jezik je najviša duhovna komponenta složenoga čovjekovog bića kojijem se uzdiže na nebo i približava Tvorcu. Da je jezik Božje djelo i kao takav vječan, potvrđuje evo i crnogorski jezik koji je, uprkos progonima, zabranama, zatiranjima, ostao da živi u crnogorskome narodu, a zahvaljujući naučniku, počivšemu Vojislavu Nikčeviću i njegovijem saradnicima i istomišljenicima postao službeni jezik u našoj nezavisnoj državi. U tome je velikom činu pobjeda onoga koji danas nije među nama i kome u znak zahvalnosti odajemo priznanje pred ovijem visokim naučnijem Aeropagom.

Neka je vječna slava i hvala posvećeniku za pravo, čast, slobodu i život crnogorskoga naroda i crnogorskoga jezika dr Vojislavu Pavlovu Nikčeviću!

Neka ovaj plemeniti i uzvišeni skup donese plodonosne rezultate u skladu s vašijem očekivanjima, idejama, željama i htijenjima.

Neka Vam je veliko ljudsko hvala i slava za sve što činite u slavu i u znak očuvanja našeg jezika i crnogorske duhovnosti.

Budite blagosloveni!

* * * *

Božo NIKOLIĆ (Podgorica)

predsjednik Dukljanske akademije nauka i umjetnosti

Dame i gospodo, poštovani sudionici simpozijuma, uvaženi gosti,

Čast mi je i zadovoljstvo da u ime Dukljanske akademije nauka i umjetnosti pozdravim ovaj naučni skup posvećen našem uglednom članu, akademiku Vojislavu Pavlovu Nikčeviću.

Akademik Nikčević naukom se počeo baviti rano, prije više od 4 decenije. Crnogorskoj nauci i kulturi posvetio je cio svoj život. Stoga nije čudo što je u slavističkom svijetu prepoznat kao utemeljivač montenegristike i najveći zagovornik samobitnosti crnogorskoga jezika. Neumorno radeći decenijama na afirmaciji i kodifikaciji crnogorskoga jezika, akademik Nikčević je nauci o crnogorskome jeziku prokrčio put do slavističkoga svijeta. Nije teško ustvrditi da nema nijednog slaviste koji je čuo za crnogorski jezik, a da mu ime Vojislava Nikčevića nije poznato. Za svojega 40-godišnjeg rada on je objavio djela koja su neophodna za univerzitetsku nastavu iz crnogorskoga jezika – djela po kojima se taj jezik izučava na slavističkim katedrama u svijetu, ali još uvijek ne i u Crnoj Gori. Dukljanska akademija nauka i umjetnosti imala je čast da mu povjeri projekat izrade *Gramatike crnogorskoga jezika*, koji je on uspješno finalizovao 2001. godine.

Akademik Vojislav Nikčević svojim je kapitalnim djelima obezbijedio svojem maternjem jeziku status koji je ravnopravan s onim

što ga uživaju jezici iz našega okruženja. On od države nije ni tražio ni očekivao nikakva priznanja. Jedino odlikovanje koje bi bilo primjereno njegovome trudu jeste zvanična afirmacija njegovih jezičkih koncepcija. O njegovoj veličini i čelnom mjestu u crnogorskoj lingvistici svjedoči i ovaj međunarodni naučni simpozijum koji je on i posthumno uspio da okupi. Dukljanska akademija nauka i umjetnosti ponosna je što je Vojislav Nikčević bio njen član.

U ime Dukljanske akademije nauka i umjetnosti i u ime svih njenih članova, pozdravljam ovaj simpozijum i želim vam uspješan i plodotvoran rad.

* * * *

Radoslav ROTKOVIĆ (Herceg Novi)
Crnogorski PEN centar

Dame i gospodo,

Raduje me što mi se ukazala prilika da vas pozdravim od strane Crnogorskoga PEN centra. Od osnivanja našega PEN centra učestvovali smo u svijem naučnim poduhvatima koji su imali za cilj da se objasni i dokumentuje pravo našega naroda da svoj jezik nazove svojijem imenom i da se naš jezik kodifikuje po svijem naučnim principima, kao i svaki drugi. Naučni dio ove akcije preuzeo je Institut za crnogorski jezik i jezikoslovlje, koji sada s pravom nosi ime svojega utemeljivača, akademika Vojislava Nikčevića. Internacionalizovali smo ovo pitanje na kongresu Međunarodnoga PEN-a u Santiago de Compostela, i na temelju njegovijeh zaključaka objavili svoju *Deklaraciju o ustavnom položaju crnogorskoga jezika*. Zatijem smo udruženim snagama Instituta, PEN-a, Dukljanske akademije nauka i umjetnosti, Crnogorskoga društva nezavisnih književnika i Matice crnogorske objavili i *Pravopis* i *Gramatiku crnogorskog jezika* i istoriju crnogorskoga jezika, i uspjeli da se u novom Ustavu naše obnovljene Države naš jezik nazove našijem imenom. Ali ta naša teška borba bila bi još teža da akademik Nikčević nije insistirao i uspijevaao da na naučne skupove o crnogorskome jeziku dovede i one koji se s nama ne slažu, da ukrstimo argumente, a posebno lingvističke autoritete iz drugih zemalja, koji nijesu zaraženi našijem domaćim političkim čegrstima, pa su njihovi

naučni radovi o ovome pitanju imali posebnu težinu. Zato mi je posebno zadovoljstvo što i danas, kao i ranije, vidim da u ovome plemenitome naučnome poduhvatu učestvujete i vi, uvaženi gosti iz drugih zemalja, jer bez vašega učešća i vašijeh radova o crnogorskom jeziku naš rad ne bi bio ni potpun ni dovoljno cijenjen.

Želim svima nama uspješan rad.

* * * *

Milorad NIKČEVIĆ (Osijek)

u ime porodice akademika Vojislava P. Nikčevića

Poštovano visokpreosvještenstvo, arhiepiskope cetinjski i mitropolite crnogorski Mihailo; poštovani uzvanici; poštovani učesnici skupa; dragi gosti; poštovani predstavnici medija!

Poslije svega što smo u ovome uvodnom dijelu skupa čuli o Vojislavu, teško je za porodicu Nikčević naći prave riječi zahvalnosti svijem govornicima, kao i onim sudionicima koji će u ova dva dana stručno zboriti o Vojislavljevom životu i njegovu djelu. Posebnu zahvalnost za sve što su učinili da se ovaj naučni skup održi upućujemo dvijema osobama: gospodinu Adnanu Čirgiću, direktoru ICJJ „Vojislav P. Nikčević“, i gospodinu Tomu Kusovcu, Vojislavljevu nesebičnom prijatelju koji se lično brinuo za materijalna sredstva ovoga skupa.

U ovome trenutku u članovima Vojove porodice, njegovu sinu Drašku, njegovoj ćerki Ani, našijem sestrama, sestrićima te meni kao njegovu bratu, ljeskaju se antinomični ošecaji radosti i tuge.

Radost što smo doživjeli da ovako eminentni skup ljudi danas govori o njegovu djelu. Radost što se potvrđuje saznanjem da je Vojislav već pola vijeka zračio i doprinosio preobražavanju crnogorske naučne misli i kulture. Radost što je on bio jedan od onijeh velikih i trajnijeh istinoljubaca koji su cijeli svoj život poklanjali crnogorskom narodu, njegovu crnogorskom jeziku i Crnogorskoj autokefalnoj crkvi, civilizaciji i kulturi. I upravo te spoznaje bivaju u ovome času Simpozijuma aktuelne jer je Vojislav cijeli svoj život zasluživao – zasluživao ga jer ga je ujedno

poklanjao drugijema, a poklanjao ga je bez ostatka, davao ga je drugima, mladijem generacijama, svojijem studentima, naučnijem saputnicima ne siromašeći pri tome svoju osobnost. Naprotv, Vojislav je takvijem odnosom bivao sve bogatiji, duhovno puniji onima koji stiču znanja iz njegova ogromnog jezikoslovnoga, književnopovijesnoga i književnoteorijskoga djela, iz njegove erudicije, iz njegova humanog života i rada. Vojislav u sebi nije imao ni prema kome osećaj mržnje. I kad mu je bilo teško i najteže, njegova misao vodilja bila je uvijek usmjerena na najviše etičke norme: na čovječnost, ljudskost, na slobodu stvaralaštva, demokračičnost, borbu za crnogorsko zajedništvo. Dakle, nije neskromno meni, kao njegovu bratu, reći da je bilo časno živjeti s njim. Zbog toga je sreća biti i učesnikom i ovakvoga današnjeg trenutka.

Osećaji tuge obuzimaju ponekad našu porodicu zbog saznanja da se upravo takvijem ljudima u Crnoj Gori, poput našeg Vojislava, poklanja malo pažnje; da se pokušava ponekad obezvrijediti i samo Vojislavljevo djelo. Neki mlađi jurišnici, vjerovatno ideološki neistomišljenici, pervertiti i dodvorice, nastoje svijem snagama potisnuti, pa čak i u pojedinijem nedoličnim napisima i konotativnijem premisama, degutantno povrijediti i naučni dignitet takvih ljudi, i osećaje porodice, pogotovo u ovijem danima kad se crnogorski jezik teži normalno kodifikovati i etablirati kao zvanični crnogorski jezik sa svijem onim sadržajima i lingvističkim zakonitostima za koje se Vojislav cijeloga života borio, pa evo preko ovog današnjeg simpozija, i nadalje bori.

I da završim: znameniti ljudi nemaju svoj dan smrti i dan rođenja jer pripadaju svima nama. Moja porodica i ja i danas ćemo biti tužni zbog Vojove prerane smrti, ali ćemo u isto vrijeme izraziti radost što se u našem domu, našoj domovini, našem užem pješivačkom zavičaju, rodio Vojislav, otac, brat, drug; čovjek i naučnik i što smo, eto, i mi sudionici ovog naučnog skupa na Cetinju, obasjani svjetlošću njegova djela i njegova dostojnog i uzvišenog života! Neka mu je vječna hvala! Hvala vam na pažnji i želim uspješan rad Simpozijuma!

* * * *

Ernest FIŠER (Varaždin)

predsjednik Hrvatsko-crnogorskog društva prijateljstva „Croatica-Montenegrina“

Poštovane gospođe i gospodo, uvaženi sudionici znanstvenog skupa posvećenog akademiku Vojislavu Nikčeviću,

U ime brojnih članova Hrvatsko-crnogorskog društva prijateljstva „Croatica-Montenegrina“ sa sjedištem u starom hrvatskom gradu Varaždinu, kao i u svoje osobno ime, kao predsjednik toga časnog društva upućujem najiskrenije i prijateljske pozdrave svim uvažanim sudionicima Međunarodnog znanstvenog skupa na Cetinju, posvećenog prerano preminulom crnogorskom akademiku i znanstveniku Vojislavu Nikčeviću.

Cijenjeni kolege, gospođe i gospodo! Pred nešto više od godinu dana prestalo je kucati plemenito srce akademika Vojislava Nikčevića, lingvista europskog ugleda i zasigurno najznačajnijeg povjesničara i teoretičara crnogorskog jezika i književnosti u 20. stoljeću. Njegova prerana smrt prouzročila je nenadoknadiv gubitak ne samo za znanost o suvremenome crnogorskome jeziku i književnosti, nego i za modernu europsku lingvistiku, a posebice za daljnji razvoj jezikoslovlja južnoslavenskih naroda.

U ovoj prigodi, kada se na najvišoj stručnoj razini valorizira i odaje zaslužena počast sveukupnom znanstvenom djelu Vojislava Nikčevića, želim istaknuti kako je on svojom vrijednom autorskom knjigom „Kroatističke studije“, kao i drugim znanstvenim i stručnim radovima – posebno zadužio i suvremeno hrvatsko jezikoslovlje. Međutim, akademik Nikčević bio je također veliki i odan prijatelj Hrvata i Hrvatske, što je najbolje iskazao i potvrdio kao utemeljitelj i prvi predsjednik Crnogorsko-hrvatskog prijateljskog društva „Ivan Mažuranić“ na Cetinju.

Ukratko, Vojislav Nikčević neumorno je – i kao znanstvenik i kao čovjek, a kao izvorni humanist po svome svjetonazoru i životnoj profesiji – gradio trajne mostove prijateljstva i kulturne suradnje između dva susjedna europska naroda, crnogorskog i hrvatskog. Neka mu je zato hvala i vječna slava!

* * * *

Vasilije ĐURANOVIĆ (Osijek)

predstavnik Crnogorske nacionalne manjine Osječko-baranjske županije

Poštovane dame i gospodo, uvaženi sudionici naučnog simpozijuma o životu i radu akademika Vojislava P. Nikčevića,

U ime Crnogoraca Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema, pozdravljam ovaj uvaženi skup.

Akademika Vojislava Nikčevića upoznao sam 2002. godine kad je na poziv Evandeoskog teološkog fakulteta u Osijeku održao nezaboravno predavanje o ulozi države, jezika, crkve i kulture u etnogenezi naroda. Bio sam u društvu akademika Nikčevića u još tri navrata, prilikom njegovih posjeta Slavoniji (Osijek i Vukovar), te kada je zajedno s mitropolitom Crnogorske pravoslavne crkve Mihailom obišao Ovčaru i poklonio se sjenima palih branitelja Vukovara.

Kao gorostas i korifej crnogorske naučne misli na polju jezikoslovlja, istorije književnosti i kulture crnogorskoga naroda, cijenjen je u Crnoj Gori, ali još više izvan njenih granica. Osjećao sam ponos i zadovoljstvo kad je na proslavi Dana državnosti Crne Gore 2008. godine u Osijeku izrečena misao da je akademik Vojislav Nikčević jedan od najvećih kroatista na prostoru bivše Jugoslavije, uključujući i Hrvatsku.

Bio je fanatično predan nauci, uporan i beskompromisan u obrani naučne istine, svojih stavova i mišljenja, ali nikada zloban i zlonamjeran prema protivnicima. Krasila ga je izuzetna ljudska toplina, skromnost i jednostavnost, osobine zbog kojih su ga prijatelji i istomišljenici voljeli, a protivnici cijenili i poštivali.

Malo je vremena proteklo od njegove smrti da bi se mogao ocijeniti ogroman značaj i doprinos njegovog djela crnogorskoj nauci. Siguran sam da će budućnost pokazati da će njegova zvijezda velikoga znanstvenika i humaniste biti sve sjajnija i da tko god bude pisao o crnogorskom jeziku neće moći mimoići djelo akademika Vojislava Nikčevića, a njegovo ime ostat će trajno upisano kao ime utemeljitelja nauke o crnogorskom jeziku.

Vjerujem da će na ovom simpozijumu njegov život i djelo biti sveobuhvatno prezentirano i stručno i znanstveno valorizovano.

Želim vam plodan i uspješan rad!

* * * *

Ranko PEROVIĆ (Podgorica)
predsjednik Udruženja *Korijeni*

Poštovani učesnici Simpozijuma!

Želim da izrazim zadovoljstvo što sam u prilici da zahvalim organizatorima ovoga međunarodnog skupa na ovako vrijednoj ideji i da pozdravim svu prisutnu gospodu na ovome veličanstvenom skupu. Svojim učešćem danas odajemo priznanje jednom velikom imenu. U ime Udruženja „Korijeni“, zahvaljujem na pozivu za učešće u radu ovoga simpozijuma.

Akademik Nikčević uložio je sav svoj životni vijek boreći se za pravo, čast i duhovnu slobodu Crne Gore i crnogorskoga naroda. Prevashodno se angažovao na sveukupnom razvitku i napretku Crne Gore, u ovom teškom vremenu ekonomskih, ustavno-pravnih, kulturnih, prosvjetnih, jezičkih i drugih problema. Njegova misija bila je afirmacija i unapređivanje naše pozitivne tradicije i njenog inkorporiranja u savremene građanske i demokratske tokove, sa očuvanjem crnogorskog identiteta, bez kojeg nema Crne Gore. Uvijek je naglašavao da bez crnogorskog jezika i Crnogorske crkve, Crnogorci gube svoj identitet, svoju samobitnost. Zato je svojom ogromnom borbom, radom i pregnućem postigao da u novi Ustav Crne Gore bude upisan crnogorski jezik kao službeni. Nije dočekao da vidi da se još pitanje Crnogorske crkve definiše, iako je i u tom smislu njegov doprinos ogroman.

Meni je velika čast i zadovoljstvo što mogu da se pohvalim da je akademik Nikčević učestvovao u radu dva foruma u organizaciji Udruženja „Korijeni“: Okruglog stola *Kako dalje Crna Gora* (2003) i foruma *Perspektiva razvoja Prijestonice Cetinje* (2006), dakle, da smo sarađivali u zajedničkoj borbi za isti cilj.

Njegova naučna zaostavština biće od neprocjenjive vrijednosti novim generacijama. Udruženje „Korijeni“, cijenjeći njegovu požrtvovanost i veličinu naučnika i čovjeka i nadasve skromnu i neposrednu figuru, ovih dana pokrenuće postupak da, u slavu njegova lika, jedna od ulica u prijestonici Cetinje ponese njegovo ime. To će biti skroman doprinos našoj dužnosti da se ovako velikim, a opet našim ljudima, makar simbolično odužimo za sve napore koje su za svoju zajednicu uložili.

Zahvaljujem na pažnji i želim uspješan rad Simpozijuma!

TELEGRAMI

SVEUČILIŠTE J. J. STROSSMAYERA U OSIJEKU
FILOZOFSKI FAKULTET

31000 Osijek, Lorenza Jäger 9
Telefon: 031 211-400 centrala; 031 212-803 dekan
Telefaks: 031 212-514 URL: <http://www.ffos.hr>
E-mail: helpdesk@knjiga.ffos.hr
MB 3014185 žiro račun 2393000-1102018862

Ured dekanice

Osijek, 20. listopada 2008.

Institut za crnogorski jezik i jezikoslovlje
“Vojislav P. Nikčević”, Cetinje
N/p dr. sc. Adnana Čirgića

Poštovani gospodine,

U povodu održavanja međunarodnoga simpozija o životu i djelu uglednog profesora i akademika Vojislava Nikčevića, Vama i suradnicima te svim sudionicima ovoga vrijednoga i važnoga skupa za crnogorski jezik i kulturu uopće, želim uspješan i plodonosan rad. Akademik Vojislav P. Nikčević, utemeljitelj znanosti o crnogorskome jeziku, bio je drag suradnik i Filozofskoga fakulteta u Osijeku. Zauzetošću dr. Nikčevića naše su dvije ustanove uspostavile trajnu znanstvenu i stručnu suradnju, što potvrđuje i sudjelovanje znanstvenika osječkoga Filozofskoga fakulteta na simpoziju koji se upravo održava na Cetinju.

Budući da nisam u mogućnosti biti s vama, ovom Vam prigodom još jednom čestitam i želim uspješan rad.

U ime profesora i studenata Filozofskoga
fakulteta Osijek
Dekanica

Dr. sc. Ana Pintarić, red. prof.

* * * *

Institut za crnogorski jezik i jezikoslovlje
„Vojislav P. Nikčević“

Rad dr. Vojislava Nikčevića pratili smo u RH iz neposredne blizine jer je bio, kao i njegov brat Milorad, zagrebački student i zagrebački doktor, a kako je bio iste bitke kao i hrvatski jezikoslovci, sa simpatijama smo pratili njegov cjelokupan rad do zadnjeg časa. Nama je bilo nešto lakše jer nas je bilo znatno više i iza sebe smo imali glavninu potrebnih priručnika, a on je bio gotovo sam, bar na jezikoslovnome polju, i u svemu je morao počinjati iz početka. Kad su se na vidiku javile povoljne prilike, neumoljiva smrt prerano je zaustavila njegove marne ruke i tako crnogorskome narodu u njegovo vrijeme nanijela nenadoknativ gubitak.

Želim vam uspješan rad!

akademik
Stjepan Babić

U Zagrebu, 24. 10. 2008.

Milorad NIKČEVIĆ

**ZAHVALNICA U IME PORODICE AKADEMIKA
VOJISLAVA NIKČEVIĆA**

Poštovane kolegice i kolege,

Zaista je u ovom trenutku veoma teško meni kao Vojovom bratu reći nešto više jer sam ganut jučerašnjim i današnjim izlaganjima. Imam moralnu obavezu da se u ime porodice još jednom najtoplije svijema zahvalim, prije svega – organizatoru, koji je besprijeorno organizovao ovaj dvodnevni naučni skup, a posebno se zahvaljujem sudionicima koji su iz različitijih aspekata osvijetlili život i naučno djelo Vojislava Nikčevića.

Vojo je uvijek govorio: *Nove generacije i vrijeme biće sudije našijeh djela*. Bez namjere da budem opširan, želim istaći da se začeci Vojislavljeva rada mogu vezati za duhovni ambijent njegove porodice. Najveći uzor u porodici bila je naša majka Milica. Nju je Branko Banjević kao narodnu tužalicu uvrstio u svoju antologiju *Polje jadikovo*. Na sve svoje životne boli od ranoga djetinjstva i mladosti ona je odgovarala tihom tužbalicom. Taj osećaj ponio sam i ja iz svog doma, pa nije čudno što sam i danas često lak na suzu. Tako je Vojo svoj rad započeo pjesmom, u gimnazijskim danima. Nekoliko pjesama objelodanio je u časopisu *Susreti* i početnim brojevima *Stvaranja*. U zborniku povodom devedesetogodišnjice Nikšićke gimnazije (Nikšić, 2004, str. 496) nalazi se njegova pjesma *Kamen*, kao izraz otpora protiv uništavanja crnogorske prirode. □ Tadašnji učenici Nikšićke gimnazije osnovali su svoje pjesničke kružoke. Književnost im je predavao ugledni profesor Vladimir Mijušković, a uzori su im bili hrvatski modernisti: Tin Ujević i Antun Gustav Matoš, Antun Branko Šimić i drugi evropski pjesnici simbolisti, „ukleti pjesnici splena“ i tame, poput Bodelera, Poa, Malarmea i dr. Jedan od tih kružoka zvao se *Tin Ujević*. U okviru njega nikšićki gimnazijalci čitali su svoje početničke radove. Tome kružoku pripadao je i Vojo. I danas se sećam nekih njegovih pjesama; jedna od njih bila je *Jesen*:

Na vjetrima i gorama
šiknu jesen zadihana.
Tice raznose nebesa i gaze
u baštine i puste laze...
U okviru nijemog kruga
tražio sam sebi druga.

Ne znam je li ova pjesma kad objavljena, ali znam da je Vojo cio život tražio sebi sagovornika i druga. Tražio ga je jer je bio sam. Kako je akademik Stjepan Babić rekao, hrvatskijem je jezikoslovcima bilo znatno lakše jer su imali i knjige i priručnike i institucije, a Vojislav je Nikčević u Crnoj Gori bio inokosan, bez ikakve institucionalne zaštite. No, ovaj skup pokazuje da je Vojislav sebi ipak bio pronašao i drugove i saradnike i nastavljače. Nadam se da će ovakvi skupovi postati tradicionalni i da se neće izučavati samo Vojovo djelo, nego bi trebalo uz njegovo ime vezati *Dane crnogorskoga jezika*, kako bi se izučavali i drugi pročavaoci crnogorskoga jezika, književnosti i kulture. Još jednom se svima u ime porodice najsrdačnije zahvaljujem!

Josip SILIĆ (Zagreb)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

ZAVRŠNA RIJEČ

Akademik je Nikčević ovdje prikazan i kao čovjek i kao pedagog i kao znanstvenik. To je troje, čuli smo, u njemu neodvojivo. U susretu je s ljudima bio blag i tolerantan; ali kad je trebalo, i strog i neumoljiv. Tu je svoju strogost i neumoljivost pokazivao uvijek kad je autonomija crnogorstva bila ugrožena. Riječ je ovdje i o autonomiji crnogorskoga jezika i o autonomiji crnogorske književnosti i o autonomiji crnogorske kulture. Velik je dio svoje djelatnosti posvetio upravo borbi protiv onih koji su te autonomije osporavali. Treba odmah reći da je u tim borbama uvijek pobjeđivao. Njegovi su prosvjedi bili objektivni i argumentirani, za razliku od prosvjeda njegovih oponenta.

Akademik je Nikčević jedan od najsvestranijih i najproduktivnijih slavista ne samo svoga vremena. Ogledao se i u povijesti i u stanju crnogorskoga jezika i u povijesti i u stanju crnogorske književnosti i u povijesti i u stanju crnogorske kulture. Svim je tim područjima pristupao interdisciplinarno. Ništa u njegovu djelu nije izolirano. Njegova teorija i metodologija pokazuju da je bio dobro upućen u tekovine suvremene znanosti. Posebno se to vidi u njegovoj Crnogorskoj gramatici.

Na ovome je skupu opravdano proglašen i utemeljiteljem crnogorske filološke montenegrstike i utemeljiteljem crnogorske književnopovijesne montenegrstike i utemeljiteljem crnogorske kulturološke montenegrstike. To mu priznanje ne dolazi samo iz Crne Gore nego i iz svijeta. Upravo je zahvaljujući njemu svijet sve zainteresiraniji za montenegrstiku u najširem smislu riječi.

Da je Nikčeviću itekako stalo do toga da Crna Gora bude moderna i kulturna zemlja, pokazuje i to što je bio jedan od osnivača crnogorskih nacionalnih kulturnih institucija: Crnogorskoga PEN centra, CDNK-a i Matice crnogorske. Bio je i osnivač i direktor Instituta za crnogorski jezik i jezikoslovlje. Djelatnost Instituta pokazuje da je usmjerena onako kako je to želio Nikčević.

I izlaganja koja nisu u izravnoj vezi s akademikom Nikčevićem bila su inspirirana njime. Sva su izlaganja bila vrlo ozbiljna – u smislu koji traže skupovi kao što je ovaj.

Na kraju moram reći da mi je drago što sam skupu prisustvovao. Zahvaljujem organizatoru na pozivu. Vjerujem da će takvu zahvalu dati i ostali. Do sljedećega skupa. Živjeli!

PROMOCIJA IZDANJA ICJJ

Adnan ČIRGIĆ (Podgorica)

Institut za crnogorski jezik i jezikoslovlje „Vojislav P. Nikčević“

Časopis **LINGUA MONTENEGRINA**, br. I i II, Institut za crnogorski jezik i jezikoslovlje „Vojislav P. Nikčević“, Cetinje, 2008.

Zbornik radova **STOLJETNI HRVATSKI I CRNOGORSKI KNJIŽEVNI I JEZIČNI IDENTITETI**, HCDP „Croatica-Montenegrina“ & CKD „Montenegro-Montenegrina“ & Institut za crnogorski jezikoslovlje „Vojislav P. Nikčević“, Osijek-Cetinje, 2008.

Jedan od značajnijih projekata Instituta za crnogorski jezik i jezikoslovlje „Vojislav P. Nikčević“ svakako je pokretanje časopisa *Lingua Montenegrina*. Ideja o pokretanju časopisa stara je već nekoliko godina, a inicirao ju je akademik Vojislav Nikčević. Međutim, zbog prilično skromnoga budžeta Instituta, tu smo ideju uspjeli realizovati tek početkom ove godine. *Lingua Montenegrina* registrovana je kao međunarodni naučni časopis za jezikoslovna, književna i kulturna pitanja i dosad su izašla dva broja. Treći broj biće tematski i u njemu će biti štampani radovi s ovoga simpozijuma. Takođe, na prijedlog akademika Vukića Pulevića, člana Redakcijskoga odbora, od narednoga broja časopis će imati posebnu rubriku *Portreti*, u okviru koje će se objavljivati tekstovi o značajnim imenima iz crnogorske nauke i kulture, ona koja još uvijek pamtimo, ali i ona koja su nepravedno zaboravljena. Tu će se prije svega naći jezikoslovci, i crnogorski i inostrani, koji su se bavili crnogorskom jezičkom problematikom.

Redakcijski je odbor časopisa međunarodni, što je vrlo značajno za imidž i Instituta i časopisa *Lingua Montenegrina*. Pored članova iz Crne Gore, imamo čast što Redakciju čine ugledni jezikoslovci iz inostranstva: prije svega prof. dr Josip Silić iz Zagreba, prof. dr Ljudmila Vasiljeva iz Lavova, prof. dr Milorad Nikčević iz Osijeka, doc. dr Amira Turbić-

Hadžagić iz Tuzle, dr Przemysław Brom iz Katowica, a od sljedećega broja Redakcija će imati i jednog srpskog jezikoslovca čiji su afirmativni stavovi o crnogorskome jeziku dobro poznati – prof. dr Svenku Savić.

Budući da će svi prisutni imati priliku da dođu do časopisa, neću više uzurpirati strpljenje auditorijuma već ću još samo nekoliko riječi prozboriti o saradnji između Instituta i Hrvatsko-crnogorskoga društva prijateljstva „Croatica-Montenegrina“ iz Osijeka. O plodnoj saradnji tih dviju institucija govori pet zajedničkih projekata koji su uspješno finalizovani. Posljednji je od njih zbornik radova *Stoljetni hrvatski i crnogorski književni i jezični identiteti*. Većina studija objavljenih u ovome zborniku proizišla je kao plod višegodišnjega projekta o hrvatsko-crnogorskim kulturnim vezama, projekta u čijoj je realizaciji veliki udio imao akademik Vojislav P. Nikčević, pa je stoga zbornik njemu i posvećen. Te studije predstavljaju značajan doprinos afirmaciji hrvatske i crnogorske kulture, ali i međusobnim vezama koje nijesu poremećene nemilim događajima iz prethodne decenije kojoj smo bili svjedoci. U njima se iznosi novo svjetlo na brojne aktuelne probleme, kakvi su: uloga i značaj države i crkve u etnogenezi narodâ, zajedničko porijeklo hrvatske i crnogorske ijekavice te velika bliskost u jeziku i književnosti Dubrovnika i Boke Kotorske, odnos govora crnogorske dijaspore i dijalekata hrvatskoga jezika i, na koncu, međusobne sličnosti i razlike crnogorske i hrvatske savremene proze – kao dosad neproučene u potpunosti problematike. Vrijednost studija ovđe objavljenih potpuno opravdava podnaslov *Izborni pregled*, za koji se opredijelio urednik ovoga zbornika. O svemu tome više će vas obavijestiti prof. dr Milorad Nikčević, rukovodilac toga projekta.

Hvala!

* * * *

Milorad NIKČEVIĆ (Osijek)

Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera

Časopis **LINGUA MONTENEGRINA**, br. I i II, Institut za crnogorski jezik i jezikoslovlje „Vojislav P. Nikčević“, Cetinje, 2008.

Zbornik radova **STOLJETNI HRVATSKI I CRNOGORSKI KNJIŽEVNI I JEZIČNI IDENTITETI**, HCDP „Croatica-Montenegrina“ & CKD „Montenegro-Montenegrina“ & Institut za crnogorski jezikoslovlje „Vojislav P. Nikčević“, Osijek-Cetinje, 2008.

I prije pokretanja periodične publikacije *Lingua Montenegrina* znalo se da su takve publikacije „ogledalo književnoga i jezikoslovnog života“. Bogdan Popović nazvao ih je „registratorima književnih događaja“, a Stanislav Šimić definiše ih kao „motore duhovnog života“. U svakom slučaju, značajni časopisi pokazuju:

- kakva je bila književna i jezička klima nekog vremena;
- na koji se način jezik i književna strujanja prelamaju u određenoj sredini;
- kakav zadatak postavlja društvo pred nauku o jeziku i književnosti;
- kakve su bile sklonosti i želje čitalačke i naučne publike;
- kakve su uticaje imali na književno i jezičko stvaranje.

Ukratko, svi momenti koji se javljaju na relaciji recepcije jezika i književnosti, nacionalne književnosti i jezika, koji bitno određuju književnu fizionomiju jednog razdoblja i jednog naroda ostvaruju se preko časopisa. Upravo je toga svega bio svjestan Vojislav P. Nikčević kad je prije nekoliko godina pokrenuo osnivanje Instituta za crnogorski jezik i jezikoslovlje te u njegovom krilu planirao i izdavanje časopisa. Institut je apsolutno opravdao svoje osnivanje. U svega nekoliko godine njegova postojanja Institut je organizovao nekoliko simpozijuma o jeziku i književnosti, đe sudjeluju ne samo crnogorski filolozi i istaknuti kulturolozi već i mnogi drugi. Ipak bih kao magistralne istakao samo tri: jedan iz jezika (posvećen kodifikaciji

crnogorskoga jezika), jedan posvećen odnosu Vuka Karadžića i Crnogoraca i jedan koji je posvećen tekućoj crnogorskoj historiografiji i povijesnoj leksikografiji (zbornik radova koji je izašao odmah po Vojislavljevoj smrti (Cetinje, 2007), ali ga nije imao ko promovisati)!

Sve spoznaje i vizije koje sam istakao nosio je i dr. Adnan Čirgić, koji je realizovao značajan projekt utemeljenja časopisa *Lingua Montenegrina*, a nastavio je izdašnu saradnju i s institucionalnijem projektom na čijem sam čelu ja već 15 godina. U različitim periodima on se različito zvao, a danas egzistira pod imenom *Kulture u doticaju: stoljetni hrvatski i crnogorski kulturni i jezični identiteti*. U tom je razdoblju u okviru projekta nastao ogromni broj književnih i jezičkih studija, monografija i knjiga, koje nećemo nabrajati. Među njima nastala je i knjiga o kojoj je večeras riječ, pod naslovom projekta i posvećena je Vojislavu P. Nikčević.

Ako se zaviri u Bibliografsku bilješku ovog temata, naći će se glavni motivi kojima smo se rukovali da objavimo ovu monografiju. Ona predstavlja izborni pregled studija sljedećijih autora: Adnana Čirgića (4), Milorada Nikčevića (4), Vojislava P. Nikčevića (7), Ernesta Fišera (1), Vande Babić (1), Milice Lukić (1), Jakova Sabljica (2) i Alojza Štokovića (1). Studije navedenijih autora našle su se zajedno u knjizi jer je većina od njih više od jednog i po stoljeća davala značajne rezultate u okviru pomenutoga naučnog projekta o hrvatsko-crnogorskom kulturnim vezama. Ova je knjiga/zbornik posvećena Vojislavu P. Nikčeviću, koji je sve vrijeme bio aktivni sudionik projekta i spiritus movens izučavanja crnogorsko-hrvatskih jezičkih i inih veza. Tu je utkan i kontinuitet zajedničkoga rada HCDP-a „Croatica-Montenegrina“, odnosno CKD „Montenegro-Montenegrina“, s Institutom za crnogorski jezik i jezikoslovlje koji sad nosi ime Vojislava Nikčevića. Nadamo se da će se ta plodna saradnja nastaviti i da će ovaj zbornik biti samo jedna u nizu publikacija koje će naša udruženja u suizdavaštvu objaviti.

Zahvaljujem na pažnji!

* * * *

Ivan BALTA (Osijek)

Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera

Fran Milobar: **DUKLJANSKA KRALJEVINA**, HCDP „Croatica-Montenegrina“ & CKD „Montenegro-Montenegrina“ & Institut za crnogorski jezikoslovlje „Vojislav P. Nikčević“, Osijek, 2008.

Knjiga Frana Milobara (1869.–1945; potpisivan kao *dr. Petriniensis*) „Dukljanska kraljevina“ reprint je izdanje tiskano u Osijeku 2008., u izdavaštvu Hrvatsko-crnogorskog društva prijateljstva „Croatica-Montenegrina“ i Crnogorskog kulturnog društva „Montenegro-Montenegrina“, i sunakladništvom Instituta za crnogorski jezik i jezikoslovlje „Vojislav P. Nikčević“, pod uredništvom prof. dr. Milorada Nikčevića, operativnim uredništvom Jakova Sablića, nakladništvom mr. sc. Ernesta Fišera i sunakladništvom dr. sc. Adnana Ćirgića te recenzijom prof. dr. Pave Živkovića i prof. dr. Ivana Balte sa Filozofskog fakulteta u Osijeku i akademika Božidara Šekularca sa Filozofskog fakulteta u Nikšiću. Predgovor o „Dukljanskom periodu“ knjige napisao je pokojni akademik Vojislav Nikčević, dok se sama knjiga sastoji od četiri poglavlja sa zaključkom, sažetkom, bibliografskom napomenom i kazalom imena.

Prvi dio govori o geografskom položaju Duklje i *Kratkom prijegledu Dukljanske povijesti* i u njemu se napominje kako je od VII. do X. stoljeća Duklja bila u sastavu hrvatske države. Na str. 19. autor progovara o namjeri pisanja knjige: „Hoćemo li pak, da počnemo ab ovo, te da prikažemo svu njenu prošlost od početka, tad nam se valja za neko vrijeme odreći našeg stanovišta tj. pisati o Duklji kao posebnom političkom tijelu, te nam je slijediti povijest Hrvatske, s kojom je Duklja djelovala u zajednici na pozornici povijesti kroz prva tri vijeka svoga života, bivši udom hrvatske kraljevine...“.

Drugi dio govori o Duklji u zenitu svoje moći za kraljeva Bodina, Vojislava, Gojislava i Mihajla u XI. stoljeću.

Treći dio govori o ratovima Duklje sa susjedima, križarskim vojnama, naročito o ratovanjima Bodina, ali i najvrednijem dijelu knjige

o nutarnjem stanju Duklje (o plemstvu, kleru, narodu, sudstvu, zakonima, vojsci, financijama, komunikacijama, prosvjeti i književnosti).

Četvrti dio govori o propasti Duklje i njezinom vazalnom odnosu prema Bizantu i srpskim Nemanjićima, uglavnom u prvoj polovici 12. stoljeća.

U Zaključku se napominje zašto se autor Fran Milobar, a po riječima samog autora, odlučio pisati o povijesti Duklje, navodeći na 241. stranici: „Što se tiče same izradbe ove rasprave, moramo spomenuti, da nas je više truda stajala, nego što smo to očekivali, kad započesmo raditi. Te poteškoće nastaju s nestašice vrela, koja mjestimice posvemašno presuše. U takvom slučaju moradosmo se držati povijesti susjednih država, te tugju povijest iz originala crpsti, što je uzimalo uvijek mnogo vremena, a rijetko kada podavalo ekvivalenat za potrošeno vrijeme. To je eto razlog, da je u našoj radnji došlo do većega broja kombinacija. No ove kombinacije, makar se činile katkada i odveć smjele, nastojasmo ipak postaviti na solidno tlo; jer gdje nemamo izričite pismene potvrde, tu gradimo na temelju prilika, koje su tada vladale...”.

Dakle, autor je vrlo samokritičan i kritičan prema izvorima i pisanju dukljanske povijesti, s temeljnom namjerom pisanja najstarije crnogorske, tj. dukljanske povijesti, i to u vremenu kada su ista država i narod stvarale svoju legitimaciju, posve različitu od drugih, originalnu i samosvojestvenu, otimajući se pretenzijama njezinih susjeda u prisvajanju ne samo crnogorskih zemalja, državotvornosti nego i crnogorske nacionalne samobitnosti. Dukljskom kraljevinom Crnogorski narod ulazi u red starijih naroda Europe, a koji su ne samo među prvima, nego i najdulje zadržali svoj legitimitet, posebnost i nezavisnost sve do kraja Prvoga svjetskoga rata, a potom iznova od 2006. godine.

Stoga ovakvo nastojanje Frana Milobara, u tadašnjim nesretnim vremenima, svojom knjigom, sam nazivan „nacrtom“ ili „studijom“, u ukazivanju i dokazivanju crnogorske samobitnosti i u razdoblju Dukljanske kraljevine ranoga srednjeg vijeka, zavređuje mnogo više.

Posebna zahvalnost uredniku, nakladniku i izdavaču, posebno braći akademiku i profesoru Vojislavu i Miloradu Nikčeviću, za već pomalo zaboravljenu Milobarovu „Dukljsku kraljevinu“, a koji su se očigledno povodili geslom „što nije napisano to se nije ni dogodilo“, te nam podarili reprint i nadogradnju knjige, kako se ništa ne bi zaboravilo na diku i ponos Crne Gore i Crnogoraca, nekada nazivanih Dukljanima i Zećanima, a sada Crnogorcima.